

УДК 32.019.5: 323.2: 329.05

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2021.38.22>

ПОЛІТИЧНИЙ АКТИВІЗМ У ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ДЕМОКРАТІЯХ В ІНТЕРПРЕТАЦІЇ МОРІСА ДЮВЕРЖЕ

Наталія Ковтун

*Житомирський державний університет імені Івана Франка,
історичний факультет, кафедра філософії та політології
вул. Велика Бердичівська, 40, 10008, м. Житомир, Україна*

Ігор Рафальський

*Житомирський державний університет імені Івана Франка,
історичний факультет, кафедра філософії та політології
вул. Велика Бердичівська, 40, 10008, м. Житомир, Україна*

Віктор Заглада

*Житомирський державний університет імені Івана Франка,
історичний факультет, кафедра філософії та політології
вул. Велика Бердичівська, 40, 10008, м. Житомир, Україна*

У статті здійснено аналіз співвідношення понять «політична активність», «активізм», «політичний активізм» та розкрито ключові підходи до розуміння активізму як політичного феномена. Особлива увага в дослідженні зосереджена на аналізі політичного активізму як підвищеного рівня політичної активності деяких членів політичних партій у процесі виборчих кампаній у парламентських демократіях, під час поширення пропагандистських і агітаційних матеріалів в інтерпретації французького політолога М. Дюверже.

Авторами статті доведено, що М. Дюверже визначив низку методологічних умов здійснення ефективного дослідження партійного політичного активізму: визначення співвідношення кількості активістів та інших членів партії; градація членів політичних партій (активістів і неактивістів) за їх приналежністю до різних вікових груп і релігійних спільнот; виділення активістів в особливі організаційні партійні структури (секції, регіональні представництва); встановлення диференційованих показників регулярності присутності активістів на партійних зібраннях та ін. Французькому політологу належить і обґрунтування правила, згідно з яким у політичних секціях партій активістами стають представники домінуючої секційної соціальної групи. Натомість підвищений рівень соціальної різноманітності секцій позиціонується дослідником як серйозна перешкода для розвитку партійного активізму. Активістський характер, за твердженням М. Дюверже, мають партії, в яких кількість активістів зростає до 1/4 або 1/3 від кількості її членів. Однак кількість активістів у будь-якій партії становить менше половини від її членів.

У дослідженні встановлено, що партійний політичний активізм у парламентських демократіях у розумінні М. Дюверже здійснюється в межах діяльності партій як складних ієрархічних структур і передбачає кілька шаблів залученості його суб'єктів до політичної взаємодії на рівнях активісти – члени партії, члени партії – симпатизанти, симпатизанти – виборці.

Ключові слова: активізм, політична активність, політичний активізм, політичні партії, члени партії, активісти, симпатизанти, Моріс Дюверже.

Актуальність. Кардинальні зміни в сучасному світі, пов'язані з наслідками карантинних заходів внаслідок пандемії Covid-19 та поглибленням поляризації в рівнях економічного розвитку між країнами третього світу і країнами центру світ-системи внаслідок впровадження механізмів четвертої індустріальної революції, виводять на якісно новий рівень актуальності проблему визначення інтенсивності політичної активності громадян. У світі карантинних обмежень з існуванням значної частини населення у своєрідних «цифрових тюрмах» дедалі гострішою стає проблема здатності людини брати участь у політичних процесах та виявляти свою політичну волю. Не сприяє високому рівню політичної активності громадян і нівеляція активістських підходів до визначення свого місця у світі внаслідок діяльності тоталітарних режимів ХХ століття з їх дискредитацією самої ідеї масової участі в політичних процесах. Причиною цього стали надмірні мобілізаційні зусилля нацистського і комуністичного режимів щодо активізації політичної участі громадян у розбудові відповідних проектів «щасливого майбутнього». У зв'язку з цим надзвичайної актуальності набуває проблема дослідження політичного активізму як однієї з важливих форм політичної активності в парламентських демократіях в інтерпретації французького дослідника Моріса Дюверже.

Аналіз літератури щодо дослідження сутнісних характеристик політичного активізму в інтерпретації Моріса Дюверже з необхідністю передбачає звернення до проблематики з'ясування сутнісних характеристик політичної активності. Свого часу аналіз широкого кола суб'єктів політичної активності, її обсягів, механізмів та інтенсивності було здійснено в дослідженнях таких науковців, як А. Дегтярьова, Г. Дилігенський, Л. Мілбрайт, Д. Ольшанський, О. Шестопап та ін. Поряд із цим феномен політичного активізму став предметом зацікавленості А. Белякова, Д. Вершиніної, М. Дмитрієвої, В. Мерзлякової, М. Мордовець, П. Фрідмана, О. Яницького та ін. Натомість у площині аналізу політичних ідей М. Дюверже у вітчизняному науковому дискурсі заслуговує на увагу розвідка Ю. Шведа, в якій розкривається проблема застосування «закону диспаритету» М. Дюверже до реалій української партійної системи. При цьому дослідник робить невтішний висновок, що політичні партії в сучасній Україні постають або протопартіями, які щойно формуються, чи псевдопартіями (симулякрами), які лише обслуговують політичні інтереси олігархічних груп [9, с. 63]. Загалом, незважаючи на поодинокі розвідки, які стосуються розробки розуміння політичного активізму в напрацюваннях М. Дюверже, означена проблематика не знайшла належного висвітлення в українській науковій парадигмі.

Метою дослідження є аналіз концептуальних положень політичного активізму у політичних системах розвинутих демократій у розумінні М. Дюверже.

Викладення основного матеріалу. Політичний активізм у широкому розумінні постає однією з важливих форм політичної активності, спрямованої на задоволення політичних інтересів як громадян країни, так і політичних організацій. При цьому в політичній активності можна виділити два основних рівні. До першого з них належить «політична участь, як нижчий рівень політичної діяльності, реалізується через вибори, мітинги, збори, маніфестації, голодування, альтернативні рухи, страйки». Натомість другий рівень політичної активності «охоплює професійну політичну діяльність, яку здійснюють члени уряду, депутати парламенту, керівники партій та рухів» [3, с. 227].

Зауважимо, що поняття «політична активність» за обсягом є значно ширшим порівняно з поняттям «політична діяльність». Якщо політична активність характеризується ознаками усвідомленості і цілеспрямованості, то «політична активність охоплює широкий спектр політичних явищ, які містять раціональні й ірраціональні способи

перетворення дійсності». Це дає нам підстави розглядати політичну активність як особливу форму соціальної активності, спрямовану на «формування, збереження, селекцію і ретрансляцію політичних цінностей та задоволення політичних потреб на індивідуальному і суспільному рівнях» [3, с. 228–229]. У такому розумінні до суб'єктів політичної активності можна зараховувати як окремих громадян, так і соціальні спільноти, соціальні групи, державні й недержавні організації, які беруть участь у постановці і розв'язанні соціально значущих політичних проблем.

При цьому ключову роль як суб'єкти політичної активності відіграють політичні партії, метою діяльності яких є об'єднання громадян на основі спільності їхніх політичних інтересів та політичних переконань. Якість політичної активності суттєво відрізняється залежно від політичних режимів, у межах яких функціонують партії. Це пов'язано з тим, що в демократичних державах саме від рівня та інтенсивності політичної активності «окремих громадян через механізми функціонування політичних партій або громадських організацій залежить визначення основних напрямів розвитку держави і суспільства» [3, с. 227]. На противагу цьому в тоталітарних і авторитарних політичних режимах політична активність і політичний активізм громадян ініціюються переважно державними інституціями. Більше того, вони зазвичай використовуються з метою імплементації і виправдання волонтаристських рішень державних органів. У зв'язку з цим політична активність і політичний активізм в умовах тоталітаризму, а часто й авторитаризму, набувають ознак імітаційних практик. Це не заважає існуванню в таких режимах узаконених інституалізованих об'єднань громадян, які виявляють політичний активізм. Однак політична активність і гіперактивність громадян мають очевидні ознаки цілковитого їх підкорення волонтаристським рішенням керівних органів владних інституцій.

Для демаркації понять «політична активність» і «політичний активізм» із метою позначення відсутності виявів активної політичної участі в науковій літературі використовують поняття «абсентеїзм», похідне від лат. *absentia* («відсутність»). У широкому розумінні абсентеїзм постає як байдуже «ставлення громадян до реалізації своїх політичних прав та обов'язків, яке проявляється передусім в ухилянні від участі у виборах» [10, с. 64]. Серед прихильників абсентеїзму виділяють дві основні групи громадян. До першої з них входять громадяни, які «непохитно аполітичні» і принципово не беруть участь у політичній діяльності в усіх її формах. До другої групи належать громадяни, які ситуативно не виявляють політичної активності. Оскільки в більшості сучасних парламентських демократій участь у виборах має добровільний характер, у них доволі високий рівень абсентеїзму.

Своєю чергою, дефініція понять «активізм» і «політичний активізм» потребує звернення до досліджень М. Горного, М. Дрозда, К. Чистякова, О. Ханзен-Льове, Д. Філіпової, Т. Щепанської та ін. На підставі їх аналізу можна виділити кілька підходів до з'ясування атрибутивних ознак поняття «активізм». Перший із них репрезентований дослідженнями К. Чистякова. Він розглядає активізм як особливий різновид політичного екстремізму, що використовувався в середовищі російських емігрантів, які здійснювали наполегливу боротьбу з більшовицькою владою з метою її повалення [8]. Згідно з другим підходом, поняття «активізм» співвідноситься з імпульсивністю, екзальтованістю і провокативністю будь-яких соціокультурних процесів. Саме таке розуміння активізму властиве для праці «Про місце активізму» німецького дослідника К. Хіллера [7, с. 847–849]. У ній термін «активізм» використовувався для позначення експресіоністських тенденцій у літературі. При цьому до сутнісних ознак активізму К. Хіллер зараховував відхилення від норм, принципів, стереотипів, створення резонансу, свідоме епагування публіки.

У такому розумінні активізм постає як соціокультурний феномен, для якого характерні епатуюча агресія, провокація і виклик суспільним нормам.

Згідно з третім підходом, активізм ототожнюється з надвисоким рівнем політичної активності, високим ступенем її інтенсивності. Таке розуміння активізму характерне для досліджень цього феномена у США. Як зауважує М. Дрозд, в американській науковій парадигмі активізм постає як «діяльність, яка виконується безкорисливо з внутрішніх спонукань: підтримка прав меншин, підтримка руху проти дискримінації груп, захист природи, підтримка політичних партій або компаній» [1, с. 209]. Активізм у такому розумінні спрямований на нівеляцію соціальних, політичних, економічних, екологічних чинників прискороного розвитку або застійних процесів у відповідних соціальних системах. Активізм як форма політичної гіперактивності виявляється в широкому діапазоні форм, починаючи від написання звернень до владних органів до бойкотів, страйків, мітингів або голодування.

Саме до такого підходу схиляється у визначенні атрибутивних ознак політичного активізму Дж. Хілз. Він вказує на аспект екзальтованості, демонстративності активізму як форми протестної соціально-політичної участі. Дослідник при цьому виділяє такі форми активізму в політичній сфері, як радикальний антиконсьюмеризм, хактивізм, споживчий ретретизм, дауншифтинг, дегроус, фругалізм, секстремізм [11, р. 2–16]. У площині означеного підходу лежать і дослідження М. Мордовець, яка виділяє цілу низку форм суспільно-політичного активізму: екоактивізм, активізм-антиконсьюмеризм, молодіжний активізм, медіаактивізм, кіберактивізм, судовий активізм, секстремізм, ЛГБТ-активізм, активізм-крафтивізм [5]. Поняття «політичний активізм», за твердженням дослідниці, співвідноситься з «феноменом системної дії активних суб'єктів, які спрямовують зусилля на усвідомлену, демонстративну участь у політиці» [6, с. 36]. У такому розумінні політичними суб'єктами активістських організацій у сучасних демократіях постають представники молодіжних субкультур, антиглобалістських і лівоекстремістських рухів, рухів утопістів та екологічних екстремістів та ін.

Значною мірою саме до третього підходу в розумінні політичного активізму тяжіють і дослідження М. Дюверже. У його працях явища політичної активності і політичного активізму розкриваються через аналіз діяльності безпосередніх їх суб'єктів – активістів. Так, у підрозділі «Активісти» праці «Політичні партії» французький дослідник пропонує визначати поняття «активіст» через градацію партій на кадрові і масові. У масових партіях під поняттям «активіст» (*militant*) він має на увазі членів партії, діяльність яких характеризується високою інтенсивністю діяльності. Такі активісти, за твердженням М. Дюверже, формують ядро кожної з базових груп, на діяльності яких ґрунтувалося функціонування партії. Вони регулярно беруть участь у зборах, поширюють лозунги, організують пропаганду і здійснюють підготовку до виборчих кампаній [2, с. 159–160]. При цьому активістів жодним чином не можна плутати з керівництвом партій. Активісти – це не вожді. Фактично вони є виконавцями, без яких неможливою є реалізація будь-яких рішень політичних партій. Для порівняння дослідник наводить характеристику основної маси членів партії, які виявляють здебільшого лише прагнення віддати трохи грошей у партійну касу та номінально вважатися членами партії.

У зв'язку з цим доречним є звернення до проблеми масовості участі громадян у політичній активності, зокрема партійній. Зауважимо, що в площині вирішення цієї проблеми в науковій парадигмі сформувалося два магістральні підходи. Представники «першого підходу (Ж.-Ж. Руссо, Дж. Міль, Б. Барбер, К. Пейтмен)» акцентували на «необхідності залучення якнайбільшої кількості громадян до політичної активності».

Натомість представники другого підходу, «демократичного елітизму (Е. Берк, Ж. де Местр, Х. Ортега-і-Гассет, Й. Шумпетер)», обґрунтовували ідею, що значне розширення суб'єктів політичної активності є прямою загрозою для існування парламентаризму [4, с. 195]. Представники цього підходу схилилися до позиції необхідності обмеження кількості активних суб'єктів прийняття політичних рішень за критерієм їх обізнаності й підготовленості до свідомої і відповідальної політичної діяльності. При цьому в умовах функціонування політичних систем у розвинутих демократіях другої половини ХХ століття навряд чи може йтися про обмеження засад загального виборчого права. Обмеження і регулювання політичної активності та виявів політичного активізму в таких умовах можливе лише через підвищення рівня політичної культури та виховання в громадян, зокрема членів політичних партій, високого рівня політичної відповідальності.

Своєю чергою в кадрових партіях, як зауважує М. Дюверже, під поняттям «активіст» маються на увазі кадрові члени партії. Їх комітети як рушійна сила діяльності партії складаються лише з активістів. І лише навколо «них групуються симпатизанти, не включені, власне кажучи, у партійну спільноту» [2, с. 160]. У зв'язку з цим М. Дюверже акцентує на необхідності визначення співвідношення кількості активістів та інших членів партії. Це дало б змогу у підсумку порівняти кількість виборців партії з відсотком активістів. Також доцільною, на його думку, є градація членів політичних партій (активістів і неактивістів) за їхньою приналежністю до різних вікових груп, релігійних спільнот, що в перспективі дасть змогу з'ясувати роль активістів у політичному партійному житті будь-якої національної держави.

При цьому дослідник, за твердженням М. Дюверже, може зіштовхнутися з низкою методологічних проблем. По-перше, у структурі діяльності політичних партій зазвичай відсутній точний облік активістів або він принципово неможливий через відсутність визначення чітких атрибутивних ознак активізму. По-друге, доволі часто самі партії прагнуть видати більшість членів за активістів, адже це начебто збільшує позірну могутність самої політичної організації [2, с. 160]. Тому більш-менш достовірні уявлення про рівень активізму можуть дати лише дослідження діяльності тих політичних партій, активісти яких виділені в особливі організаційні структури, як-от в австрійській соціалістичній партії з її системою «довіrenих осіб» [2, с. 160]. Однак насправді, як зауважує французький дослідник, довірені особи навіть у цій партії відіграють роль молодшого командного складу, а тому вони не є активістами в широкому розумінні слова.

Досягнення принципу об'єктивності в дослідженні політичного активізму, на думку М. Дюверже, вимагає введення чітких критеріїв приналежності до цієї категорії прихильників політичних партій. Наприклад, у партіях, діяльність яких заснована на функціонуванні секцій, таким критерієм може бути присутність на зібраннях [2, с. 161]. Саме присутні на таких зібраннях, як засвідчує досвід, зазвичай і є найбільш діяльними активістами різних партій. Але лише критерію присутності на зібраннях виявляється замало. Доцільним у такому разі є встановлення і диференційованих показників регулярності присутності на зібраннях: менше 25%, від 25% до 50% та ін. [2, с. 162]. Утім, такі емпіричні дослідження можуть зіштовхуватися зі значними труднощами, адже малоімовірним є позитивне сприйняття самими партійними активістами жорсткого контролю за їх відвідуванням секцій.

На підтвердження своєї позиції М. Дюверже наводить результати анкетування у паризьких секціях соціалістичної партії, згідно з якими виявлено тісну взаємозалежність якості діяльності активістів та соціального складу секцій. На підставі цього дослідник виводить наступну формулу: «характер активістів має тенденцію до більшого

уподібнення до домінуючої соціальної групи» [2, с. 162]. Наприклад, у секціях, де домінували за соціальним складом робітники, активістами були головним чином саме вони. І, навпаки, в секціях, розміщених у «буржуазних кварталах», серед активістів домінували чиновники, комерсанти, адвокати, викладачі та ін. За дуже рідкісними винятками, робітники в таких секціях перебували лише у графі «члени партії», а не активісти.

Підвищений рівень соціальної різноманітності доволі часто є серйозною перешкодою для розвитку партійного активізму. Як слушно стверджує М. Дюверже, чим більш однорідний соціальний склад партійної секції, тим вищим є рівень активізму в ній [2, с. 163]. Для підтвердження цієї позиції дослідник наводить однорідність членів комуністичних партій або партій католицького спрямування, як-от бельгійський Католицький блок.

Для різних типів політичних партій ключові критерії визначення рівня активізму їх членів можуть бути відмінними. Таким критерієм, як зауважує М. Дюверже, може бути сплата членських внесків [2, с. 163]. Однак принцип фінансової диференціації членів партій не дозволяє визначити повною мірою приналежність активістів до різних вікових і соціальних груп. Хоча критерії фінансової участі і не є визначальними, досвід засвідчує, що саме активісти набагато краще дотримуються своїх фінансових зобов'язань щодо діяльності політичних партій. Фінансова активність членів партій, за твердженням М. Дюверже, варіюється залежно від наближеності термінів сплати внесків до виборчих кампаній. Так, у рік, який передувє виборам, середній показник сплати внесків зростає. Цей феномен простежується в п'яти випадках із семи [2, с. 164–165]. Зауважимо, що сама чисельність партій зростає як у рік перед виборами, так і в рік після виборів.

Якщо говорити про кількісне співвідношення активістів до загальної чисельності членів, то в будь-якій партії, за М. Дюверже, кількість активістів завжди становить менше половини членів партії [2, с. 165]. Якщо цей показник зростає до третини або четвертини, партію можна класифікувати як активістську. Фактично в середовищі політичних партій може стихійно формуватися власна олігархія, оскільки основній масі членів партії відводиться пасивна роль, порівняно з активістами. Натомість активісти беруть активну участь у зборах і з'їздах, у виборах керівників партій. Саме з активістів здебільшого обираються і керівні кадри політичних партій.

Це дало змогу М. Дюверже зобразити функціонування партії за допомогою схеми: «активісти направляють членів партії, члени партії – симпатизантів, симпатизанти – виборців» [2, с. 165]. Дослідник робить висновок, що члени партії не є егалітарною одноманітною спільнотою. Насправді політична партія як соціальна спільнота має складну ієрархічну структуру, яка має кілька рівнів залученості. І ця залученість членів політичних партій різна за якістю й інтенсивністю.

Висновки. Загалом політичний активізм в інтерпретації М. Дюверже постає як уособлення підвищеного рівня політичної активності, насамперед, представників парламентських політичних партій у розвинутих західних парламентських демократіях. Політичний активізм членів масових політичних партій найбільш повно реалізується в їхній діяльності в партійних секціях, на партійних з'їздах, у виборчих кампаніях, поширенні агітаційних та пропагандистських матеріалів. Активізм у такому розумінні спрямований на нівеляцію соціальних, політичних, економічних, екологічних ризиків або застійних процесів у розвитку соціальних систем. Натомість у кадрових партіях діяльність активістів, на відміну від симпатизантів, які фактично перебувають поза межами партійної спільноти, зосереджується в секційній діяльності.

М. Дюверже визначив такі методологічні умови здійснення ефективного дослідження ознак партійного політичного активізму: визначення співвідношення кількості

активістів та інших членів партії; градація членів політичних партій (активістів і неактивістів) за їх приналежністю до різних вікових груп та релігійних спільнот; виділеність активістів в особливі організаційні партійні структури (секції, регіональні представництва); встановлення диференційованих показників регулярності присутності активістів на партійних зібраннях та ін. Окрім цього, дослідник обґрунтував правило, згідно з яким у політичних секціях активістами практично завжди стають представники домінуючої секційної соціальної групи. При цьому підвищений рівень соціальної різноманітності секцій позиціонується ним як серйозна перешкода для розвитку партійного політичного активізму.

За обґрунтованими висновками М. Дюверже, в політичних партіях кількість їхніх активістів завжди становить менше половини членів партії. При цьому активістськими можна називати вже партії, в яких кількість активістів зростає до 1/4 або 1/3 від кількості її членів. Французький дослідник робить висновок, що партійні активісти здійснюють свою діяльність у межах складної ієрархічної партійної структури, яка має кілька шаблів залученості до політичної взаємодії на рівнях «активісти – члени партії», «члени партії – симпатизанти», «симпатизанти – виборці».

Список використаної літератури

1. Дрозд М. Психологія політичного активізму. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2015. № 3. С. 208–220. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nv_2015_3_21 (дата звернення: 02.07.2021).
2. Дюверже М. Политические партии. Москва : Академический Проект, 2002. 560 с.
3. Ковтун Н.М. Воля як основа соціальної активності : теоретико-методологічний аналіз. Житомир : Видавництво Євенок О.О., 2014. 292 с.
4. Ковтун Н.М. Вольовий характер політичної активності суб'єктів суспільних перетворень. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: збірник наукових праць*. 2015. Вип. 60. С. 193–202.
5. Мордовець М.В. Політична активність vs політичного активізму: особливості концептуального розрізнення. *Панорама політологічних студій: Науковий вісник Рівненського державного гуманітарного університету*. 2013. Вип. 11. С. 43–52. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pps_2013_11_8.pdf (дата звернення: 12.08.2021).
6. Мордовець М.В. Політичний активізм та форми його правової регламентації в країнах Європи : дис. ... канд. політ. наук. Одеса, 2015. 250 с. URL: <https://pdpu.edu.ua/doc/vr/mordovec/dis.pdf> (дата звернення: 23.08.2021).
7. Хиллер К. О месте Активизма. *Семиотика и Авангард: Антология*. Москва : Академический Проект; Культура, 2006. С. 846–850.
8. Чистяков К.А. Убить за Россию! Из истории русского эмигрантского «активизма» 1918–1939 гг. Москва : Издательство Ипполитова, 2000. 139 с.
9. Шведа Ю. Чи не є «закон диспаритету» М. Дюверже «розетським каменем» української партології? *Політичний менеджмент*. 2012. № 4-5. С. 57–65. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/shveda_chy.pdf (дата звернення: 16.08.2021).
10. Щебетун І.С., Грабар О.С. Абсентеїзм як проблема сучасної демократії. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2020. Том 31 (70). Ч. 1 № 2. С. 63–68. DOI: <https://doi.org/10.32838/2707-0581/2020.2-1/12>
11. Heath J. The structure of hip consumerism. *Philosophy & Social Criticism*. 2001. Vol. 27 (6). P. 1–17. DOI: 10.1177/019145370102700601

POLITICAL ACTIVISM IN PARLIAMENTARY DEMOCRACIES IN THE INTERPRETATION OF MAURICE DUVERGER

Nataliia Kovtun

*Zhytomyr Ivan Franko State University,
Faculty of History, Department of Philosophy and Politology
Velyka Berdychivska str., 40, 10008, Zhytomyr, Ukraine*

Igor Rafalskyi

*Zhytomyr Ivan Franko State University,
Faculty of History, Department of Philosophy and Politology
Velyka Berdychivska str., 40, 10008, Zhytomyr, Ukraine*

Viktor Zahlada

*Zhytomyr Ivan Franko State University,
Faculty of History, Department of Philosophy and Politology
Velyka Berdychivska str., 40, 10008, Zhytomyr, Ukraine*

The article analyzes the relationship between the concepts of «political activity», «activism», «political activism» and identifies key approaches to understanding activism as a political phenomenon. The study focuses on the analysis of political activism as an increased level of political activity of some members of political parties in the election campaign in parliamentary democracies, during the distribution of propaganda materials in the interpretation of the French political scientist M. Duverger.

The authors of the article prove that M. Duverger identified a number of methodological conditions for the implementation of an effective study of party political activism: determining the ratio of the number of activists and other party members; gradation of members of political parties (activists and non-activists) according to their affiliation to different age groups and religious communities; separation of activists into special organizational party structures (sections, regional representations); establishment of differentiated indicators of the regularity of the presence of activists at party meetings, etc. The French political scientist also substantiated the rule according to which representatives of the dominant sectional social group become activists in the political sections of parties.

At the same time, he considered the increased level of social diversity of sections to be a serious obstacle to the development of party activism. According to M. Duverge, parties in which the number of activists increases to 1/4 or 1/3 of the number of its members are activist. However, the number of activists in any party is always less than half of its members.

The study found that party political activism in parliamentary democracies, in M. Duverger's interpretation, is carried out within the party as a complex hierarchical structure and provides for several stages of involvement of its subjects in political interaction at the levels of activists – party members, party members – supporters, supporters – voters.

Key words: activism, political activity, political activism, political parties, party members, activists, supporters, Maurice Duverger.